

ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА УПРАВЛІННЯ ОСВІТОЮ

УДК 378.1 005.6

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.20458514>

Моніторинг якості вищої освіти як інструмент внутрішньої системи забезпечення якості в університетах

Коромисел Микола Володимирович

Старший викладач кафедри англійської мови для технічних та агробіологічних спеціальностей, Гуманітарно-педагогічний факультет, Національний університет біоресурсів і природокористування України, Київ 03041, вул. Героїв Оборони, 15, <https://orcid.org/0000-0002-1085-5892>

Кульгінський Євгеній Анатолійович

Доктор наук з державного управління, кандидат медичних наук, доцент
Професор кафедри стоматології Приватного закладу вищої освіти
«Київський міжнародний університет», Київ 03179 вул. Львівська, 49,
<https://orcid.org/0000-0002-3353-432X>

Гадяк Ірина Василівна

кандидат фармацевтичних наук, доцент
доцент кафедри хімії, фармацевтичного аналізу та післядипломної освіти,
Івано-Франківський національний медичний університет,
Івано-Франківськ 76018 вул. Галицька, 2,
<https://orcid.org/0000-0001-8818-4868>

Прийнято: 15.05.2026 | Опубліковано: 25.05.2026

У статті розглянуто моніторинг якості вищої освіти як інструмент внутрішньої системи забезпечення якості в університетах. Обґрунтовано, що в умовах модернізації вищої освіти України, інтеграції до Європейського простору вищої освіти та посилення суспільних вимог до результатів освітньої діяльності моніторинг набуває управлінського та стратегічного значення. Визначено, що забезпечення якості освіти – цілісна система взаємодії всіх членів академічної спільноти, структурних підрозділів та організацій у реалізації процедур і заходів, спрямованих на вдосконалення освітнього процесу та підвищення конкурентоспроможності випускників. Доведено, сучасний моніторинг якості освіти передбачає систематичний збір, аналіз та використання інформації для вдосконалення освітніх програм, підвищення ефективності освітнього процесу та ухвалення управлінських рішень.

Також приділено увагу ролі внутрішньої системи забезпечення якості освіти у формуванні культури якості в закладах вищої освіти. Проаналізовано нормативно-правові засади функціонування системи забезпечення якості. Встановлено, що ефективність внутрішньої системи забезпечення якості значною мірою залежить від прозорості процедур оцінювання, залучення учасників освітнього процесу до моніторингових процедур та здатності університетів оперативно реагувати на виявлені проблеми.

Розкрито значення академічної доброчесності як невід’ємної складової моніторингу якості освіти. Акцентовано увагу на змінах у підходах до розгляду порушень академічної доброчесності після набрання чинності Закону України «Про академічну доброчесність», відповідно до якого заклади вищої освіти отримали ширші повноваження та відповідальність за забезпечення прозорості й об’єктивності процедур розгляду таких порушень.

Зроблено висновок, що ефективний моніторинг якості вищої освіти сприяє підвищенню конкурентоспроможності університетів, розвитку культури

академічної відповідальності та забезпеченню відповідності освітніх результатів сучасним суспільним і професійним потребам.

Ключові слова: внутрішня система забезпечення якості, вища освіта, ЗВО, академічна доброчесність, НАЗЯВО, освітній процес, управління якістю освіти.

Monitoring the quality of higher education as a tool of the internal quality assurance system in universitie

Koromysel Mykola

Senior lecturer of the Department of English for technical and agrobiological specialities, National university of life and environmental sciences of Ukraine 15 Heroiv Oborony St, Kyiv 03041, Ukraine <https://orcid.org/0000-0002-1085-5892>

Kulhinskyi Yevhenii

Doctor of Science in Public Administration, Candidate of Medical Sciences, docent Professor of department of Dentistry, Private Higher Education Institution «Kyiv International University» 49, Lvivska St, Kyiv, 03179, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0002-3353-432X>

Hadiak Iryna

Candidate of Pharmaceutical Sciences, Associate Professor
Department of Chemistry, Pharmaceutical Analysis and Postgraduate Education,
Ivano-Frankivsk National Medical University,
2 Halytska St, Ivano-Frankivsk 76018, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0001-8818-4868>

The article considers the monitoring of the quality of higher education as a tool of the internal quality assurance system in universities. It is substantiated that in the conditions of modernization of higher education in Ukraine, integration into the European Higher Education Area and strengthening of public requirements for the results of educational activities, monitoring acquires managerial and strategic importance. It is determined that ensuring the quality of education is a holistic system of interaction of all members of the academic community, structural units and organizations in the implementation of procedures and measures aimed at improving the educational process and increasing the competitiveness of graduates. It is proved that modern monitoring of the quality of education involves the systematic collection, analysis and use of information to improve educational programs, increase the efficiency of the educational process and make management decisions.

Attention is also paid to the role of the internal system of ensuring the quality of education in the formation of a quality culture in higher education institutions. The regulatory and legal principles of the functioning of the quality assurance system are analyzed. It was found that the effectiveness of the internal quality assurance system largely depends on the transparency of assessment procedures, the involvement of participants in the educational process in monitoring procedures, and the ability of universities to promptly respond to identified problems.

The importance of academic integrity as an integral component of monitoring the quality of education is revealed. Attention is focused on changes in approaches to considering violations of academic integrity after the entry into force of the Law of Ukraine “On Academic Integrity”, according to which higher education institutions received broader powers and responsibility for ensuring the transparency and objectivity of the procedures for considering such violations.

It is concluded that effective monitoring of the quality of higher education contributes to increasing the competitiveness of universities, developing a culture of

academic responsibility, and ensuring that educational results meet modern social and professional needs.

Keywords: internal quality assurance system, higher education, higher education, academic integrity, NAZАНЕ, educational process, education quality management.

Вступ. У контексті сучасних змін у суспільстві, обумовленими численними суспільно-політичними кризами, військовими конфліктами, загальною тенденцією до світової турбулентності, а також викликами, які сформувалися перед Україною через імплементацію у її законодавчу базу норм Європейського Союзу надзвичайно важливою є трансформація української освіти, зокрема і вищої. Актуальним є не лише зміна законодавства, але й загалом зміна фокусу на задоволення потреби у підвищенні ефективності функціонування закладів вищої освіти та посиленні їхньої відповідальності за якість освітньої діяльності. У цьому контексті одним із завдань сучасних закладів вищої освіти є з одного боку адаптація до змін, з іншого – максимальне забезпечення сталого розвитку через удосконалення внутрішніх механізмів управління якістю освіти. Процедура такого реформування, передусім, супроводжується низкою організаційних викликів, які потребують удосконалення внутрішніх механізмів оцінювання ефективності освітнього процесу та діяльності університетів загалом.

Важливу роль у цьому процесі відіграє Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти, яке здійснює системну роботу щодо розвитку культури якості та впровадження принципів сталого розвитку у сферу вищої освіти. Зокрема, його увага приділяється підготовці експертного середовища, здатного працювати над удосконаленням системи вищої освіти як на українському, так і на міжнародному рівні. Щороку Національне агентство готує звіт про стан якості вищої освіти, аналізує результати акредитацій освітніх

програм, здійснює оцінювання діяльності закладів вищої освіти відповідно до міжнародних критеріїв та поширення кращих практик забезпечення якості освіти. Результати акредитаційних процедур свідчать, що найбільш ефективними є ті університети, у яких сформовано цілісну внутрішню систему забезпечення якості, засновану на постійному моніторингу освітньої діяльності та використанні отриманих результатів для ухвалення управлінських рішень.

Отже, можемо сказати, що внутрішній моніторинг якості вищої освіти розглядається не лише як інструмент контролю чи звітності, але й як безперервний процес збору, аналізу й інтерпретації інформації, спрямований на вдосконалення освітніх програм, підвищення ефективності освітнього процесу та забезпечення відповідності результатів навчання потребам суспільства і ринку праці. Ефективний моніторинг дозволяє закладам вищої освіти своєчасно виявляти проблемні аспекти функціонування, оцінювати рівень задоволеності учасників освітнього процесу, прогнозувати ризики та формувати стратегії розвитку. Навіть більше – практика застосування моніторингу якості освіти можна вважати одним із базових елементів внутрішньої системи забезпечення якості у закладах вищої освіти та важливою умовою їхньої конкурентоспроможності в сучасному освітньому просторі.

Огляд літератури. Вивчення тематики моніторингу вищої освіти здійснюється через аналіз нормативних документів та звітів про якість освіти. У контексті наукових напрацювань, увага дослідників передусім зосереджується на трансформації вищої освіти, відповідності її функціонування європейським стандартам чи стану вищої освіти і її головним викликам у часи підвищеної суспільно-політичної кризи, тощо. Наприклад, Губанова Т. [2] досліджує стан та перспективу особливостей функціонування ЗВО в умовах воєнного стану. Мельниченко С. досліджує стан, проблеми та перспективи впровадження цілей сталого розвитку в освітній процес [3], а Вербовський І., Кіт Н., Спольська О. загалом вивчають управління системою вищої освіти в Україні [1].

Виділення невіршених раніше частин загальної проблеми. Таким чином, попри наявність в Україні досліджень, спрямованих на вивчення загального рівня якості вищої освіти, ми зауважили, що досліджень, які були б присвячені саме процесу моніторингу внутрішнього забезпечення вищої освіти не достатньо, що зумовило вибір цієї теми для подальшого аналізу.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є спроба розглянути процес моніторингу якості вищої освіти як приклад ефективного інструменту внутрішньої системи забезпечення якості в закладах вищої освіти. Для досягнення мети нами було поставлені такі цілі:

- проаналізувати нормативні документи щодо забезпечення освіти;
- визначити місце та роль моніторингу у внутрішній системі якості вищої освіти;
- окреслити основні компоненти моніторингу якості освіти.

Результати дослідження. Основним документом, який регулює функціонування внутрішньої системи забезпечення якості освіти є Закон України «Про вищу освіту», у статті 16 якого система забезпечення якості вищої освіти визначається як сукупність процедур і заходів, що охоплюють моніторинг та періодичний перегляд освітніх програм, щорічне оцінювання здобувачів освіти і науково-педагогічних працівників, забезпечення підвищення кваліфікації викладачів, наявність необхідних ресурсів для організації освітнього процесу, функціонування інформаційних систем управління освітнім процесом та забезпечення академічної доброчесності [5]. Моніторинг фактично розглядається як наскрізний елемент усіх складових внутрішньої системи забезпечення якості, оскільки саме він дозволяє виявляти проблеми, оцінювати ефективність функціонування освітніх програм та приймати рішення щодо їх удосконалення. Деякі паралелі зустрічаємо і у Законі України «Про освіту», у статті 41 якого система забезпечення якості освіти визначається як сукупність внутрішніх і зовнішніх механізмів забезпечення та підвищення якості освіти, а у

статті 48 безпосередньо вводиться поняття моніторингу якості освіти. Цим нормативним документом підкреслюється, що загалом моніторинг може бути внутрішнім і зовнішнім та здійснюватися з метою виявлення і відстеження тенденцій розвитку якості освіти, встановлення відповідності фактичних результатів заявленим цілям, оцінювання причин відхилень та прогнозування подальшого розвитку освітньої системи [6]. Отже, можемо сказати, що згідно визначеного правового поля, моніторинг не є лише процедурою фіксації стану освітнього процесу, а розглядається як ефективний інструмент управління якістю освіти та прогнозування розвитку освітньої діяльності загалом.

Окрім базових законів, варто згадати і Ліцензійні умови провадження освітньої діяльності, затверджені постановою Кабінету Міністрів України №1187 від 30 грудня 2015 року, у яких окреслено вимоги щодо кадрового, організаційного, матеріально-технічного та інформаційного забезпечення освітньої діяльності, дотримання яких постійно перевіряється закладами вищої освіти у процесі внутрішнього моніторингу [7]. Саме через механізми внутрішнього моніторингу ЗВО мають можливість аналізувати рівень відповідності кадрового забезпечення п. 38 цих умов, що впливає на загальний рівень відповідності провадження освітньої діяльності критеріям якості освіти. У цьому контексті можемо говорити, що моніторинг є своєрідним механізмом підтримання відповідності закладу ліцензійним вимогам щодо освітньої діяльності. Постанова Кабінету Міністрів України №1341 від 23 листопада 2011 року про Національну рамку кваліфікацій також вважається одним із чинників сучасної системи забезпечення якості освіти [8]. НРК задає дескриптори рівнів освіти через знання, уміння / навички, комунікацію, відповідальність і автономію. Завдяки цьому освітні програми мають орієнтуватися не на перелік дисциплін, а на досягнення результатів навчання то формування визначених компетенцій. Це прямо пов'язано з акредитацією освітніх програм і внутрішнім забезпеченням якості освіти. До слова, Українська НРК узгоджена з European

Qualifications Framework та рамкою кваліфікацій Європейського простору вищої освіти, що дає змогу освітнім програмам розвивати академічну мобільність, визнання дипломів в інших країнах та працевлаштування за кордоном випускників українських ЗВО, а також створює передумови для розвитку гнучких освітніх траєкторій через механізми визнання результатів неформального та інформального навчання. Моніторинг відповідності програмних результатів навчання дескрипторам НРК є одним із критеріїв оцінювання якості освітніх програм, тоді як внутрішній моніторинг включає аналіз успішності студентів, результатів атестації, рівня сформованості компетентностей, а також оцінювання відповідності освітніх програм вимогам стандартів вищої освіти.

Процес моніторингу не можливо розглядати без нового Закону України «Про академічну доброчесність» №4742-ІХ від 18.12.2025р, згідно якого система забезпечення академічної доброчесності охоплює внутрішні політики, процедури, механізми реагування на порушення, а також заходи з формування культури доброчесності у закладах вищої освіти. Моніторинг дотримання принципів академічної доброчесності передбачає перевірку академічних робіт, аналіз повідомлень про порушення, оцінювання ефективності внутрішніх процедур і забезпечення прозорості прийнятих рішень[4]. З цього випливає, що для внутрішньої системи якості освіти вагому роль відіграє управлінська складова ЗВО, яка забезпечує оновлення внутрішніх нормативних документів щодо академічної доброчесності та якості освіти, організацію просвітницьких тематичних заходів та використання відповідного програмного забезпечення для виявлення порушень (наприклад перевірки робіт на предмет наявності плагіату). Окремо варто також підкреслити, що набрання чинності ЗУ «Про академічну доброчесність» змістив порядок розгляду скарг Національним агентством із забезпечення якості освіти на ЗВО. Зокрема, згідно із ст. 40 цього закону, «скарги щодо порушення академічної доброчесності в дисертаціях на здобуття наукового

ступеня, відповідальність за які не була встановлена законом на момент вчинення порушення» будуть передаватися на розгляд закладів вищої освіти, наукових установ, у яких відбувався їх захист [4]. Отже, можемо стверджувати, що ефективний моніторинг академічної доброчесності також суттєвим чином сприяє підвищенню якості освітньої діяльності та зміцненню довіри до результатів навчання і наукової роботи закладів вищої освіти.

Особливе місце у розвитку внутрішньої системи забезпечення якості посідає Положення про акредитацію освітніх програм, затвержене наказом Міністерства освіти і науки України №977 від 11 липня 2019 року [9]. Так, цим документом визначено критерії оцінювання якості освітніх програм, серед яких восьмий критерій безпосередньо присвячений функціонуванню внутрішньої системи забезпечення якості. У рекомендаціях НАЗЯВО підкреслюється, що восьмий критерій дозволяє оцінити, наскільки дієвою є внутрішня система забезпечення якості у контексті конкретної освітньої програми. Забезпечення якості трактується як цілісна система взаємодії всіх членів академічної спільноти, структурних підрозділів та організацій у реалізації процедур і заходів, спрямованих на вдосконалення освітнього процесу та підвищення конкурентоспроможності випускників. Цінною вважаємо тезу про те, що наявність окремих елементів системи, наприклад структурного підрозділу з моніторингу якості або формально затверджених процедур, сама по собі не свідчить про ефективність внутрішньої системи забезпечення якості. Важливим є саме встановлення факту узгодженості усіх елементів системи та її здатності своєчасно реагувати на виявлені недоліки чи впроваджувати у діяльність ЗВО позитивних практик.

Отже бачимо, що моніторинг є важливим інструментом саме для постійного вдосконалення освітньої діяльності. Наприклад, варто підкреслити, що однією з центральних складових моніторингу в межах восьмого критерію є забезпечення постійного зворотного зв'язку зі здобувачами вищої освіти. У своїх

рекомендаціях щодо застосування критеріїв якості освіти НАЗЯВО наголошує, що заклади вищої освіти мають організовувати регулярні опитування студентів, результати яких повинні реально впливати на зміст навчання і викладання [10]. Відсутність опитувань, формальний підхід до їх проведення або ігнорування результатів визначаються як недолік у контексті відповідності цього критерію. Важливими практиками також є процедури реального залучення органів студентського самоврядування до ухвалення рішень, проведення фокус-груп, участь студентів у роботі комісій із забезпечення якості та обговоренні змін до освітніх програм. Виконання цих вимог відповідає сучасній моделі студентоцентрованого підходу, у якій здобувачі розглядаються як активні учасники освітнього процесу та партнери у забезпеченні якості освіти.

Ще одним важливим напрямом моніторингу внутрішньої системи забезпечення якості освіти є перманентна взаємодія з роботодавцями. Роботодавці визначаються як зовнішні партнери внутрішньої системи забезпечення якості, участь яких повинна мати системний, а не епізодичний характер [10]. Заклад вищої освіти має продемонструвати, яким чином враховуються пропозиції роботодавців під час перегляду освітніх програм, які проблеми реалізації освітньої програми є для них актуальними та як університет реагує на ці виклики. Такий підхід дозволяє забезпечити відповідність змісту освіти сучасним потребам ринку праці та підвищити професійну готовність випускників. Важливою складовою моніторингу якості є також відстеження кар'єрних шляхів випускників. Для її забезпечення заклади вищої освіти повинні збирати та аналізувати інформацію щодо працевлаштування випускників, їхнього професійного розвитку та оцінювання ними якості отриманої освіти [10]. По суті ЗВО на постійній основі має дотримуватися практик залучення випускників до моніторингу та перегляду освітніх програм. На переконання НАЗЯВО, моніторинг кар'єри випускників дозволяє максимально об'єктивно

оцінювати реальну ефективність освітніх програм та їхньої відповідності потребам професійних спільнот.

У щорічних доповідях НАЗЯВО про стан якості вищої освіти, зокрема у 2024 та 2025 роках наголошується, що внутрішній моніторинг має бути безперервним процесом, інтегрованим у щоденне управління якістю освіти, а не активізуватися лише перед акредитацією [11; 12]. Згідно цих доповідей, головною проблемою багатьох закладів вищої освіти залишається формальний характер забезпечення якості: ЗВО мають положення, комісії та процедури, однак результати моніторингу не використовуються для реального вдосконалення освітньої діяльності. Для перевірки виконання рекомендацій експертних груп та оцінювання реальних змін, що відбулися після акредитації освітньої програми, сьогодні започатковано практику постакредитаційного моніторингу, який розглядається як новий етап розвитку системи забезпечення якості [12]. Важливим аспектом доповідей є намагання підкреслити роль цифровізації процесів моніторингу, зокрема використання інформаційних систем, електронних опитувань, цифрових платформ збору та аналізу даних, як приклад зрілої внутрішньої системи забезпечення якості [12].

Висновки. Отже, моніторинг якості вищої освіти є одним із базових інструментів внутрішньої системи забезпечення якості у ЗВО України. Його основною місією є створення механізму постійного вдосконалення освітнього процесу, освітніх програм та управлінських рішень. Сучасне нормативне забезпечення розглядає моніторинг як безперервний циклічний процес, що включає збір інформації, її аналіз, ухвалення рішень, реалізацію змін та повторне оцінювання результатів. Ефективність внутрішньої системи забезпечення якості пер за все визначається здатністю ЗВО використовувати результати моніторингу для реального покращення якості освіти, розвитку культури якості та підвищення конкурентоспроможності випускників.

Список використаних джерел

1. Вербовський І. А., Кіт Н. В., Спольська О. В. Механізми та принципи управління системою вищої освіти в Україні. Вісник науки та освіти. 2023. № 13. С. 428–439. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-7\(13\)-428-439](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-7(13)-428-439)
2. Губанова Т. О. Функціонування ЗВО в умовах воєнного стану: сучасний стан та перспективи. Київський юридичний журнал. 2023. № 3. С. 23–31. DOI: <https://doi.org/10.32782/klj-2023-3.03>
3. Мельниченко С. Г. Дослідження сучасного стану, проблем та перспектив впровадження цілей сталого розвитку в освітній процес в Україні. Ціннісно-орієнтований підхід в освіті і виклики євроінтеграції: Матеріали III Всеукраїнської науково-методичної конференції з міжнародною участю (Суми, 18 червня 2022 року). Суми: Сумський державний університет, 2022. С. 143–146.
4. Про академічну доброчесність : Закон України від 18.12.2025 № 4742-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4742-20#Text> (дата звернення: 11.05.2026).
5. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (дата звернення: 11.05.2026).
6. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 11.05.2026).
7. Про затвердження Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності : Постанова Кабінету Міністрів України від 30.12.2015 № 1187. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1187-2015-%D0%BF> (дата звернення: 11.05.2026).
8. Про затвердження Національної рамки кваліфікацій : Постанова Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 № 1341. URL:

- <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF> (дата звернення: 11.05.2026).
9. Про затвердження Положення про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти : Наказ Міністерства освіти і науки України від 11.07.2019 № 977. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0880-19> (дата звернення: 11.05.2026).
10. Рекомендації щодо застосування критеріїв оцінювання якості освітньої програми / Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти. Київ, 2020. URL: <https://naqa.gov.ua> (дата звернення: 11.05.2026).
11. Доповідь про якість вищої освіти в Україні у 2024 році / Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти. Київ, 2025. URL: <https://naqa.gov.ua> (дата звернення: 11.05.2026).
12. Доповідь про стан якості вищої освіти у 2025 році / Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти. Київ, 2026. URL: <https://naqa.gov.ua> (дата звернення: 11.05.2026).